

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان جنوبی

سری گزارش‌های تحلیلی اقتصاد استان خراسان جنوبی

عنوان گزارش

ارزیابی اثر اعتبارات سیستم بانکی

بر توسعه صادرات غیرنفتی استان خراسان جنوبی

معاونت اقتصادی - شهریورماه ۱۴۰۱

به نام خدا

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش	ارزیابی اثر اعتبارات سیستم بانکی بر توسعه صادرات غیرنفتی استان خراسان جنوبی
مجری	اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان جنوبی
مدیر طرح	محمد بهروزی
همکاران	جعفر خراشادیزاده
تاریخ انتشار	۱۴۰۱/۰۵/۳۰

فهرست مطالب

چکیده.....	۴
مقدمه.....	۵
ادبیات تحقیق.....	۵
تعریف واژگان.....	۶
پیشینه تحقیق.....	۷
روش تحقیق.....	۸
نتایج و بحث.....	۹
مانایی و آزمون دیکی - فولر.....	۹
آزمون فیلیپس - پرون.....	۱۰
نتایج برآورد الگو به روش حداقل مربعات دومرحله‌ای.....	۱۰
نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....	۱۱
منابع و مآخذ.....	۱۲

فهرست جداول

جدول ۱. نتایج حاصل از بررسی پایایی متغیرها بر اساس آماره دیکی فولر.....	۹
جدول ۲. بررسی مانایی و نامانایی متغیرهای الگو بر اساس آزمون فیلیپس - پرون.....	۱۰
جدول ۳. نتایج برآورد الگو.....	۱۱

چکیده

بخش کشاورزی یکی از بخش‌های مهم اقتصادی است و بررسی ارتباط میان عوامل موثر بر صادرات این بخش، از اهمیت زیادی برخوردار است. این بخش علاوه بر تأمین امنیت غذایی، نقش موثری در توسعه اقتصادی، اشتغال و صادرات غیرنفتی کشور دارد. ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و بخش کشاورزی در این کشور از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد و همواره نقش چشمگیری در صادرات غیرنفتی داشته است. بخش کشاورزی به طور متوسط ۱۷ درصد از تولید ناخالص و ۲۳/۵ درصد از اشتغال و تأمین کننده بیش از ۸۰ درصد غذای جامعه، توسط این بخش تأمین می‌شود. در تحقیق حاضر با استفاده از روش‌های اقتصاد سنجی و اطلاعات سری‌زمانی سال‌های ۱۳۸۴-۱۴۰۰ برای بررسی تأثیر اعتبارات بانکی بر رشد صادرات غیرنفتی استان خراسان جنوبی مورد استفاده قرار گرفت. روش مورد استفاده، روش حداقل مربعات دو مرحله‌ای بود. بر اساس آزمون‌های صورت گرفته و نتایج بدست آمده افزایش اعتبارات با میزان تولید و صادرات بخش غیرنفتی رابطه مستقیم دارد. به طوری که با افزایش اعتبارات سیستم بانکی، تولید ناخالص داخلی بخش غیرنفتی به میزان ۱/۲۷ واحد و صادرات غیرنفتی به میزان ۱/۶۰ واحد افزایش می‌یابد.

کلمات کلیدی: اعتبارات بانک، تولید ناخالص داخلی، حداقل مربعات دو مرحله‌ای.

مقدمه

در ایران بخش کشاورزی و محصولات آن سهم اصلی صادرات غیرنفتی را به خود اختصاص داده است. با توجه به نظریه‌های تجارت بین‌الملل در کشورهای در حال توسعه مانند ایران باید به صادرات کالاهای ارزان قیمت مبادرت ورزید، زیرا با توجه به نیروی کار ارزان و محیط مناسب برای کشت محصولات کشاورزی، کشور ما باید آغازگر صادرات با محصولات کشاورزی باشد. اگر چه صادرات کالاهای خام کشاورزی چندان مناسب نیست، اما با انجام فرآیندهای مختلف تبدیل روی کالاهای صادراتی کشاورزی، می‌توان صدها محصول با ارزش افزوده بالا را تولید و صادر کرد. از مهم‌ترین موضوعات مرتبط با بخش کشاورزی، تأمین مالی آن است که همواره به عنوان عامل محدود کننده رشد این بخش مطرح و در چارچوب برنامه‌های توسعه راهکارهای متنوعی برای آن تدوین و مورد پیگیری قرار گرفته است.

ادبیات تحقیق

بانک‌ها به عنوان مهم‌ترین و اصلی‌ترین شق بازار پول در اقتصاد ایران، وظیفه مدیریت و تدارک نقدینگی و هدایت و کانالیزه کردن آن را به سمت فعالیت‌های مولد تولیدی و سرمایه‌گذاری دارا می‌باشند، به طوری که اهم نقدینگی اقتصاد جامعه باید توسط نظام بانکی کشور برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی هدایت و مدیریت شود. در میان منابع رسمی اعتباری، بانک کشاورزی عمده‌ترین منبع تأمین کننده اعتبارات مورد نیاز بخش کشاورزی می‌باشد، به گونه‌ای که به طور متوسط همه ساله بیش از ۶۰ درصد اعتبارات اعطایی به این بخش را تأمین می‌نماید. از این رو گسترش منابع مالی این بانک و نحوه تخصیص این منابع به فعالیت‌های مختلف می‌تواند به طور قابل ملاحظه‌ای بر افزایش ظرفیت‌های تولیدی بخش کشاورزی نیز موثر باشد (Salami&Bahmani, ۲۰۰۲). به طور کلی بانک‌ها و موسسات مالی دو وظیفه بر عهده دارند: اول اینکه وسیله پرداخت بین افراد و اقتصاد را فراهم کرده، انتقال وجوه را از وام‌دهنده به وام‌گیرنده یعنی خانواده‌ها، موسسات و دولت امکانپذیر می‌سازند. دومین وظیفه یعنی وساطت مالی کمک می‌کند تا شکاف بین وام‌دهنده و وام‌گیرنده با ایجاد بازار مالی پر شود. پنج کارکرد اساسی برای نظام مالی و بانکی در اقتصاد بیان می‌کند که ناشی از وظیفه اولیه سیستم‌های مالی، تخصیص منابع در طول مکان و زمان در محیطی ناشی از عدم اعتماد، به منظور بهبود هزینه‌های اطلاعاتی و معاملاتی است که عبارتند از:

۱- تسهیل مبادله، محفوظ ماندن از تنوع بخشیدن و تجمع ریسک؛ ۲- تخصیص منابع؛ ۳- نظارت نزدیک بر مدیران و اعمال کنترل بر شرکتها؛ ۴- تجهیز پس‌اندازها؛ ۵- سهولت بخشیدن به مبادله کالاها و خدمات. این پنج کارکرد از طریق دو کانال تراکم سرمایه و ابداعات تکنولوژیک بر رشد اقتصادی تأثیر می‌گذارند. اغلب مبانی نظری تأکید دارند که رابطه مهمی بین توسعه مالی و رشد اقتصادی بخش کشاورزی وجود دارد. اعطای تسهیلات بخش مهمی از عملیات هر بانک را تشکیل می‌دهد. بانک‌ها با عملیات

اعتباری خود امکان انتقال منابع از اشخاصی که مستقیماً مایل و یا قادر به مشارکت در فعالیت های اقتصادی نیستند به افرادی که جهت انجام امور اقتصادی نیازمند به منابع مالی می باشند را فراهم ساخته و باعث تسهیل فعالیت های اقتصادی، افزایش سرمایه گذاری و تولید می شوند. بانک ها به کمک سیاست های اعتباری و مالی خود قادرند زمینه رشد و توسعه اقتصادی و یا برعکس توقف و رکود اقتصادی را در کشور فراهم کرده و یا با اعطای وام های بازرگانی، صنعتی و تولیدی زمینه توسعه کشور را فراهم آورند (Salami&Bahmani, ۲۰۰۲). کمبود منابع مالی و سرمایه ای از مهم ترین چالش های جدی بخش غیرنفتی است. اهمیت این اعتبارات سیستم بانکی در سرمایه گذاری بیشتر برای افزایش تولید ناخالص داخلی استان و همچنین در بهبود و افزایش صادرات غیرنفتی به دیگر کشورها موثر خواهد بود. بررسی اعتبارات سیستم بانکی استان خراسان جنوبی نشان می دهد که در دوره زمانی ۱۳۹۶-۱۳۸۴، بخش غیرنفتی به طور متوسط ۸۶/۵ درصد از کل اعتبارات سیستم بانکی را به خود اختصاص داده است در حالی که سهم بخش غیرنفتی از کل تولید ناخالص داخلی طی همین دوره به طور متوسط ۹۶/۳۱ درصد بوده است. همچنین در طول دوره مذکور سهم صادرات غیرنفتی طور متوسط ۶۶/۱ درصد بوده است. بنابراین با عنایت به سهم قابل توجه این بخش در اختصاص اعتبارات سیستم بانکی ضروری است که ارزیابی دقیقی از میزان اثرگذاری اعتبارات بانکی استان خراسان جنوبی بر صادرات غیرنفتی صورت گیرد. بنابراین این پژوهش در نظر دارد تا با شناسایی عوامل و موانع موجود در پرداخت اعتبارات سیستم بانکی به گسترش تولید و افزایش صادرات غیرنفتی در استان خراسان جنوبی بپردازد.

تعریف واژگان

صادرات نفتی و غیرنفتی: صادرات کشورها بر اساس تولیدات اصلی آنها می تواند شکل های مختلفی داشته باشد، در ایران و سایر کشورهای نفت خیز صادرات و اقتصاد آنها بر نفت استوار است. صادرات کشورهایی که اقتصادشان مفت محور است عموماً به دو بخش صادرات نفتی و غیرنفتی تقسیم می شود. صادرات نفتی که بخش عمده ای از اقتصاد کشورهایی مانند ایران، عربستان و قطر را تشکیل می دهد به معنی فروش نفت خام و محصولات نفتی پالایشی به سایر کشورهاست. عمده این محصولات شامل نفت خام، بنزین، گازوئیل، روان کننده های صنعتی، سوخت هواپیما و ... است. اما صادرات غیرنفتی به معنی صادرات محصولات پتروشیمی و سایر کالاها و خدمات است. عمده ترین محصولات صادرات غیرنفتی کشورمان شامل پروپان مایع شده، پلی ایتلن، سنگ آهن و کنستانتره های آن، متانول، پسته، بوتان مایع شده، انواع گازهای نفتی، فرش و کفپوش های نساجی، اوره، سیمان، آلومینیوم و زعفران می باشد.

پیشینه تحقیق

مطالعات تجربی نشان می‌دهد که تسهیلات پرداختی بانک بر جریان سرمایه‌گذاری، تولید و صادرات غیرنفتی تأثیر مثبتی دارد که به تعدادی از آنها می‌پردازیم.

ابهیمنداس^۱ به بررسی نقش اعتبارات مستقیم و غیر مستقیم کشاورزی بر تولید کشاورزی هند طی سال های ۲۰۰۶-۲۰۰۱ با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌های پانل پویا و روش گشتاورهای تعمیم یافته پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میزان اعتبار مستقیم کشاورزی تأثیر مثبت و قابل ملاحظه‌ای در تولیدات کشاورزی داشته است. تعداد حساب‌های اعتباری غیر مستقیم کشاورزی نیز تأثیر قابل ملاحظه و مثبتی بر روی تولیدات کشاورزی، اما با وقفه اعتباری مانند ناکافی بودن اعتبارات به کشاورزان کوچک و نهایی، اندک بودن وام‌های میان‌مدت و بلندمدت و محدود بودن سپرده‌های بانکی وجود دارد، اما اعتبارات کشاورزی هنوز هم نقش مهمی در حمایت از تولیدات کشاورزی هند دارد.

احمد^۲ (۲۰۱۱) در مطالعه خود به تجزیه و تحلیل تأثیر اعتبارات بر تولید بخش کشاورزی پاکستان طی دوره ۱۹۷۴-۲۰۰۸ پرداخته است. یافته‌های تجربی با استفاده از روش ARDL نشان می‌دهد که اعتبارات، نقش قابل توجهی در بخش کشاورزی داشته و اعتبارات همیشه برای کشاورزان نیازمند به خرید عوامل تولید مفید بوده است. او هم چنین نتیجه گرفته که تولید از طریق ارایه سه عامل تراکتور، چاه آب و دانه‌ها افزایش یافته (اعتبارات منبع اصلی خرید این عوامل بوده) است.

فصیح^۳ (۲۰۱۳)، رشد فراگیر در هند را از طریق بانکداری اسلامی بررسی کرده و نتایج نشان می‌دهد در حالی که اقتصاد هند در حال رشد است ولی در موازات با آن مردم فقیر نیز در حال افزایش هستند در این خصوص بانکداری اسلامی دارای پتانسیل بالایی برای پوشش دادن گروه‌های آسیب پذیر مانند کشاورز و بنگاه‌های کوچک و متوسط (SMEها) می باشد و می‌تواند رشد اقتصادی را به طور فراگیر افزایش دهد.

اوندرا، اوزیلیم^۴ (۲۰۱۳)، به بررسی فعالیت های وام‌دهی بانک‌های دولتی و تخصصی طی دوره‌ی ۲۰۱۰-۱۹۹۲ و تجزیه و تحلیل رابطه بین اعتبار این بانک‌ها و رشد اقتصاد محلی در دوره‌های بحرانی در ترکیه پرداختند. نتایج نشان می‌دهند که پرداخت‌های بانکی نقش مهمی در جبران عوارض جانبی شوک‌های اقتصادی دارد.

در این بخش به خلاصه‌ای از یافته‌های مطالعات صورت گرفته در مورد ایران اشاره می‌گردد.

۱-Abhiman Das

۲-Ahmad ,N

۳- Fasih

۴- Önder Z. and Özyıldırım

احسانی و همکاران (۲۰۱۲)، اثر سقف نرخ بهره بر سرمایه‌گذاری خصوصی در اقتصاد ایران به روش معادلات همزمان را بررسی کردند. در این مقاله، یک مدل سیستمی با استفاده از روش حداقل مربعات سه مرحله‌ای برآورد می‌شود. در سیستم معادلات همزمان توابع سرمایه‌گذاری و پس‌انداز برآورد شده، فرضیه مک‌کینون-شاو در ایران تایید می‌شود، یعنی افزایش نرخ بهره بر سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران اثر مثبت دارد.

محمدی و همکاران (۲۰۱۱)، تاثیر اعتبارات اعطایی نظام بانکی به بخش کشاورزی و نرخ حقیقی ارز بر رشد صادرات بخش کشاورزی را بررسی کردند، بدین منظور از الگوهای مناسب تولید و صادرات، تکنیک همگرایی یوهانسون و داده‌های سری زمانی مربوط به سال‌های ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۵ اقتصاد ایران استفاده کرده‌اند. نتایج نشان داد که متغیرهای اعتبارات، موجودی سرمایه و نیروی کار بر ارزش افزوده بخش کشاورزی اثر مثبت و معنی‌داری دارند و اثر متغیرهای ارزش افزوده، نرخ حقیقی ارز و قیمت نسبی صادراتی نیز بر صادرات بخش کشاورزی مثبت و معنی‌دار است.

عزیزی و محرابی (۲۰۱۴)، اثر تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی بر ارزش افزوده زیر بخش‌های زراعت و باغبانی، دامپروری و شیلات را بررسی کردند. در این راستا تابع کابداگلاس (به عنوان بهترین نوع تابع انتخابی) با استفاده از الگوی پنل دیتا و روش اثرات ثابت طی دوره ی ۱۳۸۸-۱۳۷۰ برآورد شده است. نتایج نشان داد که تسهیلات پرداختی بر ارزش افزوده زیر بخش‌های مختلف کشاورزی دارای تاثیر مثبت و کاملاً معنی‌دار می‌باشد، بیشترین تاثیر تسهیلات بر زیر بخش شیلات ۰/۱۲ درصد، زراعت و باغبانی ۰/۰۶ درصد و نهایتاً بردامپروری ۰/۰۵ درصد داشته است.

روش تحقیق

به دلیل اینکه در روش‌های تک معادله‌ای، به دلیل تأثیرگذاری متقابل متغیرهای اقتصادی بر یکدیگر، برآوردها احتمالاً از دقت لازم برخوردار نیستند، لذا، روابط مورد نظر در یک سیستم بررسی می‌شود. این پژوهش به پیروی از سایر منابع داخلی و خارجی مانند برای بررسی تأثیر اعتبارات سیستم بانکی بر صادرات و یا متغیرهای عمده بخش کشاورزی از الگوی دستگاه معادلات همزمان استفاده شده است. این امر با بهره‌گیری از روش دو مرحله‌ای^۵ انجام می‌شود. فرم کلی سیستم معادلات همزمان در این تحقیق برای ارزیابی اثر اعتبارات بانکی بر صادرات غیرنفتی، بصورت دستگاه معادلات همزمان و رابطه‌ی خطی برآورد شده است.

$$C_{no} = f(GDP_{no}, EX_{no}) \quad (1)$$

که در آن C_{no} میزان اعتبارات سیستم بانکی استان خراسان جنوبی است. GDP_{no} تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت و EX_{no} صادرات غیرنفتی در نظر گرفته شده است.

$$C_{no} = B_1 + B_2 GDP_{no} + B_3 EX_{no} + e_i \quad (2)$$

$$GDP_{no} = B_4 + B_5 l + B_6 K_{(-1)} + U_1 \quad (3)$$

$$Ex = a_1 + a_2 C_{no} + a_3 GDP_{no} + a_4 F + U_2 \quad (4)$$

$F, l, K_{(-1)}$ نرخ ارز به دلار آمریکا، نیروی کار و سرمایه در بخش غیرنفتی در دوره‌ی مورد بررسی هستند.

نتایج و بحث

به منظور برآورد مدل تصریح شده برای ارزیابی تأثیر اعتبارات سیستم بانکی بر تولید و صادرات غیرنفتی از روش سیستم معادلات همزمان (2SLS) استفاده گردیده است. در ادامه، مانایی متغیرها با استفاده از آزمون دیکی-فولر و فیلیپس-پرون و در پایان نتایج روش حداقل مربعات دومرحله‌ای (2SLS) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مانایی و آزمون دیکی - فولر^۶ (ADF)

در ابتدا آزمون ADF بعنوان آزمون ریشه واحد در این تحقیق معرفی می‌شود. آزمون ریشه واحد این گونه معرفی می‌شود که پیش از برآورد یک مدل اقتصاد سنجی باید اطمینان حاصل نمود که مدل با مشکل نامانایی متغیرها مواجه نیست، زیرا اگر متغیرهای مدل غیرساکن باشند، ممکن است هیچ رابطه تعادلی بلندمدت بین متغیرها برقرار نبوده و بدین ترتیب، تخمین مدل مذکور، تنها یک رگرسیون کاذب و بی‌معنا باشد. مطابق این آزمون تمامی متغیرهای لحاظ شده در مدل، انباشته از درجه یک، $I(1)$ هستند (اقتصاد سنجی، سوری، ۱۳۹۴).

جدول ۱. نتایج حاصل از بررسی پایایی متغیرها بر اساس آماره دیکی فولر

متغیر	وضعیت پایایی	آماره ADF	سطح بحرانی	عرض از مبدا	روند
GDP_{no}	$I(1)$	-۶/۵۷	-۲/۹۶	*	-
Ex_{no}	$I(1)$	-۸/۹۳	-۲/۹۴	*	*
L	$I(1)$	-۶/۱۵	-۲/۹۴	*	-
$K_{(-1)}$	$I(1)$	-۰/۶	-۲/۹۴	*	*
F	$I(1)$	-۶/۲۴	-۲/۹۴	*	-
C_{no}	$I(1)$	-۶/۱۰	-۲/۹۴	*	*

۱. مقادیر بحرانی دیکی-فولر در سطح ۵٪ می‌باشد. ۲. (*): وجود روند یا عرض از مبداً

منبع: نتایج تحقیق

^۶ Augmented Dicky-Fuller

بر اساس نتایج بدست آمده در جدول بالا می‌توان مشاهده کرد که متغیرهای تولید ناخالص داخلی، صادرات، نیروی کار، موجودی سرمایه، نرخ ارز و تسهیلات بانک همگی تقریباً برای همه سطوح با یک بار تفاضل‌گیری مانا هستند.

آزمون فیلیپس - پرون

با توجه به اینکه در آماره آزمون پیشنهادی دیکی - فولر فرض بر این است که جملات اخلاص به صورت یکسان و مستقل از هم توزیع شده‌اند، و این فرض نمی‌تواند همواره صادق باشد، فیلیپس - پرون^۷ آماره‌ای را برای آزمون ریشه واحد پیشنهاد کرده‌اند، که هنگامی که اجزای اخلاص به صورت همانند و مستقل از یکدیگر توضیح نشده‌اند، با آماره آزمون دیکی - فولر متفاوت است. در این قسمت نتیجه آزمون فیلیپس - پرون برای متغیرهای مدل در جدول (۲) خلاصه شده است. مطابق نتایج، می‌توان پذیرفت که متغیرهای مورد نظر دارای ریشه واحد بوده و یا به عبارت دیگر مانا هستند.

جدول ۲. بررسی مانایی و نامانایی متغیرهای الگو بر اساس آزمون فیلیپس - پرون					
متغیر	وضعیت پایایی	آماره pp	سطح بحرانی	عرض از مبدأ	روند
GDP_{no}	I(۱)	-۶/۸۸۵	-۲/۹۴۱	*	*
Ex_{no}	I(۱)	-۶/۰۰	-۲/۹۴۱	*	*
L	I(۱)	-۶/۱۵۳	-۲/۹۴۱	*	*
$K_{(-1)}$	I(۱)	-۶/۰۰۲	-۲/۹۴۱	*	*
F	I(۱)	-۶/۲۴۴	-۲/۹۴۱	*	*
C_{no}	I(۱)	-۶/۱۰۱	-۲/۹۴۱	*	*

۱. مقادیر بحرانی دیکی - فولر در سطح ۵٪ می‌باشد. ۲. (*): وجود روند یا عرض از مبدأ

منبع: نتایج تحقیق

نتایج برآورد الگو به روش حداقل مربعات دومرحله‌ای

نتایج حاصل از آزمون های تصریح مدل و با تکیه بر مبانی تئوریک و شرایط خاص استان خراسان جنوبی از برآورد روش حداقل مربعات دومرحله‌ای در دوره زمانی ۱۴۰۰-۱۳۸۵ به صورت زیر است. چنانچه ملاحظه می‌شود، هر دو معادله برآورد شده در الگوی معادلات همزمان، دارای استحکام بوده و با ثبات بلندمدت است.

^۷ Philipps-Perron

جدول ۳. نتایج برآورد الگو

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب	آماره آزمون t	سطح معنی داری	R ^۲
C_{no}	GDP _{no}	۱/۲۷۶	۰/۳۴۲	۰/۲۵۴	۰/۹۳
	C(-۱) _{no}	۰/۹۳۶	۲/۵۸۳	۰/۰۰۰۱	
	Ex _{no}	۱/۴۲۵	۰/۶۱۲	۰/۷۰۳۱	
	GDP(-۱) _{no}	۱/۳۵	۰/۲۰۴	۰/۰۵۳	۰/۹۷
GDP_{no}	L	۲/۸۶۷	۰/۶۱۲	۰/۰۴۵۲	
	K(-۱)	۵/۴۹	۱/۱۹۴	۰/۲۳۵	
	GDP _{no}	۱/۶۰۲	۱/۸۸۷	۰/۰۲۵	۰/۹۸
Ex_{no}	C _{no}	۲/۵۳	۱/۴۳۹	۰/۶۶۱	
	Fern	-۱۶۹/۲۲۵	-۰/۲۴۷	۰/۰۰۵	

منبع: نتایج تحقیق

براساس نتایج بالا با افزایش یک واحد اعتبارات سیستم بانکی، تولید ناخالص داخلی غیرنفتی به میزان ۱/۲۷ واحد افزایش می‌یابد. هم-چنین با افزایش یک واحد اعتبارات سیستم بانکی، صادرات غیرنفتی به میزان ۱/۶۰۲ واحد افزایش می‌یابد. در نتیجه ارتباط معنی‌داری بین اعتبارات بانکی و صادرات محصولات غیرنفتی وجود دارد سازگار می‌باشد. به طور کلی می‌توان به این نتیجه رسید که به ازای یک واحد افزایش در اعتبارات سیستم بانکی به طور متوسط صادرات بخش غیرنفتی به میزان ۱۱/۵ درصد افزایش می‌یابد که می‌تواند تأثیر بسیار خوبی برای رونق توسعه و پیشرفت استان خراسان جنوبی، و حمایت از صادرکنندگان و تولیدکنندگان غیرکشاورزی و صنعتی به منظور تشویق آن‌ها به افزایش و صادرات گام مهمی باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این پژوهش تلاش شده است تا ارزیابی اعتبارات سیستم بانکی استان خراسان جنوبی بر صادرات غیرنفتی مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی اثر از روش حداقل مربعات دومرحله‌ای استفاده شده است. به همین منظور، داده‌های مورد نیاز مدل طی سال‌های (۱۴۰۰-۱۳۸۴) به قیمت ثابت سال ۱۳۸۵ جمع‌آوری شده است. پیش از برآورد مدل ابتدا آزمون ریشه واحد (دیکی-فولر تعمیم‌یافته ADF) استفاده گردیده است. نتایج بر پایا بودن و هم‌انباشته بودن متغیرها دلالت داشت. پس از آزمون‌های مورد نیاز به اجرای مدل پرداختیم. تمام ضرایب متغیرها موافق انتظار بوده و در سطح ۵-۱۰ درصد از لحاظ آماری معنادار بودند. ضرایب نشان دهنده رابطه مثبت بین اعتبارات سیستم بانکی و موجودی سرمایه و تولید ناخالص داخلی و صادرات غیرنفتی می‌باشد، که مطابق انتظارات علمی بوده است. از آنجا که میزان تأثیرگذاری اعتبارات بانکی بر رشد صادرات غیرنفتی مثبت و در طول زمان فزاینده ارزیابی شده است، می‌توان با تنظیم سیاست‌های پولی و اعتباری مناسب از سوی دولت و نظام بانکی کشور و اجرای ساز و کارهای مدیریتی و نظارتی دقیق و بهینه توسط این نهادها، زمینه توسعه و رشد و صادرات غیرنفتی را به طور مستمر فراهم کرد.

با توجه به مباحث مقاله و نتایج آن پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱- صادرات محصولات کشاورزی تغییرات همسویی با تغییرات تولید ناخالص داخلی کشور دارد، بدین معنی که رشد اقتصادی در هر دوره می‌تواند با افزایش توانمندی‌ها و امکانات اقتصادی کشور، زمینه افزایش صادرات محصولات کشاورزی را در استان فراهم نماید.

۲- میزان تولید ناخالص داخلی استان خراسان جنوبی بیشترین تأثیر را در افزایش صادرات محصولات کشاورزی دارد. بنابراین، سیاست‌هایی که بتواند رشد اقتصادی و رشد بخش کشاورزی را تسریع بخشد، موجب بهبود ارزش صادرات محصولات کشاورزی خواهد شد. در این زمینه افزایش بهره‌وری عوامل تولید بخش کشاورزی و استفاده از ظرفیت‌های تولیدی این بخش می‌تواند میزان صادرات بخش کشاورزی را بهبود دهد.

۳- با توجه به جدیدالتأسیس بودن استان خراسان جنوبی می‌توان با ایجاد شرایط مناسب و ثبات اقتصادی موجب کاهش ریسک، تشویق سرمایه‌گذاری و در نتیجه افزایش تولیدات و صادرات استان را فراهم آورد.

۴- استان خراسان جنوبی جزو استان‌هایی است که علیرغم دارا بودن قابلیت‌ها و پتانسیل‌های گوناگون و به رغم اجرای سیاست‌های توسعه‌ای مختلف، هنوز به سطح توسعه‌یافتگی در بسیاری از ابعاد به ویژه در زمینه اقتصادی نرسیده است؛ بنابراین سیاست‌های به کار گرفته شده یا سیاست‌هایی نادرست بوده یا آنچنان بلندپروازانه بوده‌اند که دستیابی به اهداف آنها با در نظر گرفتن شرایط استان مقدور نبوده است.

منابع و مأخذ

- ۱- جعفری هرندی، ز. (۱۳۷۹). صادرات غیر نفتی و اشتغال. پایان نامه کارشناسی ارشد اقتصاد، دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- ۲- خالدی، ک.، اردستانی، م.، و طوسی، م. (۱۳۸۶). بررسی رابطه رشد اقتصادی، اشتغال و صادرات در بخش کشاورزی ایران: با تأکید بر سیاست‌های ارزی و تجاری. مجله اقتصاد و کشاورزی، شماره ۳ (۱)، صص ۱۱۱-۱۲۳.
- ۳- خلیلیان، ص.، و فرهادی، ع. (۱۳۸۱). بررسی عوامل موثر بر صادرات بخش کشاورزی ایران. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۳۹ (۱۰)، صص ۷۱-۸۴.
- ۴- شاکری، عباس. (۱۳۸۳). عوامل تعیین کننده صادرات غیرنفتی ایران. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران. سال ششم. شماره ۲۱. صص ۵۰-۲۳.

۵- هوشمند، محمود، دانش نیا، محمد، عبدالحی، زهرا و اسکندری پور، زهره. (۱۳۸۹). عوامل موثر بر صادرات غیرنفتی ایران. دانش و توسعه. دوره ۱۷. شماره ویژه نامه. صص ۱۴۵-۱۲۶.

۶-Abhiman Das, M. S. & Joice, J. (۲۰۰۹). Impact of agricultural credit on agriculture production: An empirical analysis in India, Reserve Bank of India Occasional Papers, ۳۰(۲): ۱۱۲-۱۴۵.

۷- Ahmad ,N. (۲۰۱۱). Impact of institutional credit on agricultural output: A case study of Pakistan, Theoretical and Applied Economics, ۱۰ (۵۶۳) : ۵-۱۶.